

Observaties van de Kleine Watersalamanders in de Duinen (NH)

Han Duinker

*De kleine watersalamander is een van de meest wijdverspreide amfibiesoorten van Nederland. In alle provincies komt deze soort voor; in poelen, dobben en putten tot vennen, kreken en sloten. In het Meetnet Amfibieën is de soort dan ook goed vertegenwoordigd, echter sinds 2003 is er volgens de jaarlijks beoordeling van het CBS een **matige afname**. Han Duinker merkt in zijn telgebied ook een afname op en heeft zijn monitoringsresultaten 2004-2007 uiteengezet.*

Gebiedsbeschrijving

Het telgebied dat Han Duinker sinds 2004 monitoort, ligt in Noord-Holland tussen Egmond aan Zee en Bergen aan Zee en is in beheer van PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland. Het gaat om een beboste duinvallei die ligt aan de noordkant van de Woudweg en oostelijk langs de Verbrandepanweg. Jaarlijks worden tien afzonderlijke wateren geïnventariseerd waar naast de kleine watersalamander ook de rugstreeppad, gewone pad, bruine kikker en groene kikker worden gezien.

De eerste drie zuidelijkste wateren zijn gegraven plassen in een open vlakte, die 's Heerenweide heetten, terwijl de overige zeven wateren zogeheten bomkraters zijn (door een ingeslagen bom gevormde kuilinslagen uit de tweede wereldoorlog). Op een (nr. 10) na zijn deze bomkraters omsloten door bos. Deze bomkraters hebben een diameter van tussen de 3 en 5 meter en zijn ongeveer een halve meter diep. Twee bomkraters vallen incidenteel droog. De bomkrater die niet in het bos ligt, maar in een grote open plek, heeft een afmeting van 7 x 15 meter en is ruim een meter diep.

Werkwijze

De hier beschreven observaties van de kleine watersalamander hebben alleen betrekking op de bomkraters omdat in de gegraven plassen geen gebruik mag worden gemaakt van een schepnet. De observaties bestaan uit zichtwaarnemingen en er is gebruik gemaakt van een net.

Zichtwaarnemingen van kleine watersalamanders in de bomkraters die in het bos liggen zijn maar incidenteel mogelijk. Het water en de bodem zijn erg modderig, wat het zicht flink belemmert. Ook ligt er veel blad waaronder de dieren zich kunnen

verschuilen. Het water van de grote bomkrater in het open veld is helder en hier zijn de salamanders redelijk goed zichtbaar. Het scheppen naar amfibieën is zo veel mogelijk volgens een gestandaardiseerde methode gedaan, zoals het aantal keren scheppen (5x) per water etc.

Resultaten

Het aantal volwassen kleine watersalamanders dat werd opgeschept in de bomkraters is dit jaar duidelijk minder dan de voorgaande jaren. Voor alle vijf de wateren is het aantal opgeschepte salamanders opgeteld en is er een gemiddelde berekend door het totaal aantal gevangen dieren te delen door het aantal keer dat er is geschept (zie tabel 1, verder staan de presentie klassen gemeld die zijn toebedeeld per watertje). Tijdens het scheppen op 10 mei 2007 ving ik overdag veel minder salamanders dan voorgaande jaren, slechts 13 volwassen dieren (6 man + 7 vrouw) waardoor ik na drie weken nog eens 's avonds terug ben gegaan om naar salamanders te scheppen. Op 6 juni werden er 's avonds slechts 6 adulte dieren gevangen in alle vijf de wateren (2 man + 4 vrouw). In 2007 moest er vaker worden geschept voordat de eerste salamander werd gevangen. In voorgaande jaren zaten de salamanders al bij eerste schep in het net, in enkele gevallen pas bij de tweede schep.

Datum	Gemiddeld aantal salamanders	Maximale presentie klassen in het seizoen per poel				
		6	7	8	9	10
31 mei 2004	1.2	1	2	2	2	3
30 mei 2005	2.0	2	2	2	2	2
10 mei 2006	1.8	1	2	1	2	3
10 mei 2007	0.5	1	1	1	1	2
6 juni 2007	0.24	1	1	1	1	1

Tabel 1. Het gemiddelde aantal kleine watersalamanders in de bomkraters. Nummer tien is de grote bomkrater in het open veld. Twee bomkraters zijn niet meegenomen in deze berekening omdat deze minder vaak bemonsterd waren, omdat ze enkele jaren droog vielen waardoor vergelijking moeilijker wordt.

Discussie

Het gebied bij 's Heerenweide is door de jaren heen niet noemenswaardig veranderd, maar deels zijn de bomkraters wel van karakter veranderd. Toen ik in 2004 begon, was het water helderder en kon je goed het leven onder water, zoals libellenlarven, kokerjuffers en waterplanten, bekijken. In 2006 en 2007 liepen er grote grazers rond (Schotse hooglanders en paarden), die regelmatig in de poelen gingen staan en hun uitwerpselen daar deponeerden. Van de grote bomkrater in het open veld (waternr. 10) werd de zuidoever geheel vertrapt. Misschien zijn door de grote grazers de waterplanten zo goed als verdwenen terwijl die juist belangrijk zijn voor de eiafzet van de watersalamanders. Tijdens een bezoek op 10 juli jl. bleken toch weer waterplanten te zijn opgekomen, samen met wat riet. Die middag zijn er 15 salamanderlarven gezien.

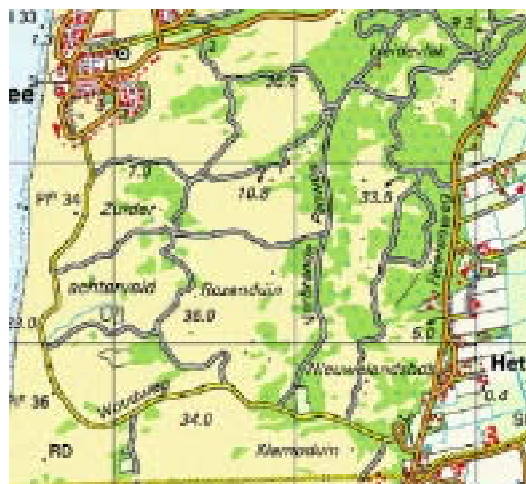
Het aantal salamanders is dit jaar in de onderzochte poelen duidelijk achteruit gegaan ten opzichte van de voorgaande jaren. Bij de avondbemonstering op 6 juni van dit jaar werden zelfs minder salamanders aangetroffen, ongeveer de helft van het aantal dan bij de dagbemonstering van 10 mei 2007. Opvallend is dus dat er 's avonds minder salamanders werden gevangen dan overdag terwijl je het tegenovergestelde zou verwachten. Misschien komt het grote verschil voort uit de ietwat late periode dat er geschept werd. Een mogelijkheid is dat een deel van de mannetjes reeds het water had verlaten. Maar dit neemt niet weg dat over de periode 2004-2007 de kleine watersalamander af is genomen.

Water 10 voordat er begraasd werd in het gebied (foto Hielke Praagman) en water 10 met een Schotse hooglander in het water (foto Han Duinker).

Slotopmerking

Het is wel zaak dat je jaarlijks op dezelfde manier monitort met dezelfde inspanning. Als je na enkele jaren bijvoorbeeld stopt met in de avonduren monitoren, dan kan het zo zijn dat je misschien minder salamanders vangt. Dan wordt er ten onrechte een afname geregistreerd die niet conform de realiteit is! Maar in het geval van dit telgebied is er inderdaad een afname waargenomen.

© Topografische Dienst Emmen

Het monitoringsgebied van Han Duinker ligt net onder Bergen aan Zee.

Van de redactie: *Bij de resultaatbespreking in het Meetnet Amfibieën Mededelingen 20 werden waarnemers opgeroepen om ook voor deze soort avondbezoeken in te plannen. Net als de meeste andere amfibieën is de kleine watersalamander het beste waar te nemen in de avonduren. Dan wordt er gebalt of eieren afgezet. Wat Han Duinker ook al noemde is dat het zaak is om jaarlijks consequent te zijn in je monitoringsinspanningen om te voorkomen dat er een cijfermatige verandering plaatsvindt die wellicht niet overeenkomt met de werkelijkheid. We moeten voorkomen dat waarnemers na de eerste jaren met avondbezoek stoppen omdat er 'alleen maar' de kleine watersalamander optimaal kan worden aangetroffen. Dus blijf ook 's avonds op pad gaan!*

